
Hrát si od srdce

Zkušenosti a
zážitky ze hry ve
speciální škole pro
mladistvé, Järna,
Švédsko, 2000-
2006

Gerda Salis Gross

MAX

Pracuji na škole ve Švédsku, kde se pokoušíme doprovázet přes práh z dětství do takzvané dospělosti asi 30 mladistvých s velmi individuálními potížemi a nároky. Žáci mají 16-21 let. Přestože máme základní školní koncept, průběh vyučování s jednotlivými žáky může vypadat velmi rozdílně, tak, jak to odpovídá nárokům a možnostem každého z nich.

Mým úkolem v tomto rámci hlavně je doprovázet mladistvé v jejich sociálním vývoji, a to jako třídní učitelka v rozhovorech s převažujícím tématem „etika“ a právě a v první řadě jako jejich kamarád ve hře na principech Original play.

Max se k nám dostal poté, co jej kvůli záchvatům zuřivosti vyhodili z několika škol. Tehdy žil sám se svou matkou, nejistou ženou, závislou na alkoholu.

Mezitím dosáhl věku 20 let a pobýval druhým rokem na naší škole. Bydlel se třemi spolužáky v malém internátu naší školy. Tomuto vysokému štíhlému mladíkovi připadalo naprosto nemožné, aby se zařadil do běžného školního dne a do skupiny, přestože byl pro něj pocit sounáležitosti s kamarády nesmírně cenný a naplňoval v něm jeho hlubokou potřebu. Jednoho dne dostal na internátě záchvat zuřivosti, při kterém hrubě ohrožoval i své spolužáky. Čtyři přítomní dospělí jej dokázali uklidnit teprve po třech hodinách. Důsledkem toho bylo, že už tam nemohl bydlet. Zase jednou musel odejít – tentokrát zpátky ke své matce, od které pak dojížděl do naší školy.

Asi o šest týdnů později jsme navštívili s celou školou divadelní představení. Když jsme se vraceli zpátky, měli jsme do oběda ještě půl hodiny čas. Pro mnohé z našich žáků to jsou chvíle nejistoty, když všední den neběží ve svých obvyklých kolejích. S malým školním autobusem jsme se vraceli po skupinách zpátky do školy, nejdřív osm žáků a já.

Několik žáků mě následovalo do třídy, jiní ještě zůstali v pobytové místnosti, kterou propojuje se třídou chodba.

Najednou jsme zaslechli obrovskou ránu a křik. Do třídy přiběhl Rolf s vytřeštěnými očima a zoufale hledal možnost, jak uniknout. Za ním Max, vzteky bez sebe a řval: „Já tě zabiju!“ S touto větou se vrhnul na Rolfa a chytil ho za krk. Všichni ostatní žáci stáli kolem jako ochromení a křičeli: „On ho zabije! On ho zabije!“

Měli ještě v živé paměti Maxovy útoky na internátě, a byli si dobře vědomi toho, jak enormní a nespoutanou sílu dokázal Max v sobě vyvinout, když byl zuřivý, jako právě teď.

V tom samém okamžiku jsem si také uvědomila: jestli podlehnu tomu, co říká a dělá, nemám šanci. Jak mám teď k němu najít přístup, hrací gesta? Tak jsem zaměřila celou svoji pozornost na jeho srdce. Na nic jiného než na jeho esenci, na zoufalé dítě v něm, plné beznaděje – a pokoušela jsem se s ním nalézt hru.

Pomalou, ale jasně jsem vykročila směrem k oběma chlapcům a moji otevřenou, přijímající stejně jako dávající ruku otočenou k nim. Tato ruka se jemně dotkla Maxovy paže, s mojí plnou pozorností v tomto prvním doteku. Tiše, skoro jen v myšlenkách, jsem řekla: „Můžeš pustit.“ Věnoval mi krátký užaslý pohled a skutečně pustil. Ten okamžik stačil, abych mohla rovněž překvapeného Rolfa odstrčit trochu stranou. Nyní jsem stála sama proti Maxovi a moje ruka se stále ještě dotýkala jeho paže.

Ale žáci kolem nás stále křičeli jako spoutaní zlým kouzlem. „On tě zabije!“ A Max, abych tak řekla pod jejich vlivem, upadl opět do své zuřivé útočné nálady. Jeho ruce už tiskly můj krk a křičel: „Já tě zabiju!“, poslušně následujíc přesvědčení většiny. Bylo mi jasné, že nyní to není

Max, kdo je hlavní problém, nýbrž křičící spolužáci, kteří ho permanentně přesvědčovali, že by mě měl zabít.

Max stál zády hned proti otevřeným dveřím. Nyní jsem položila obě své ruce na jeho ramena, jemným ale velmi jasným dotekem. Přitom jsem opět tiše šeptala: „Můžeš pustit.“ Jako mantru spíše k sobě, než k němu, abych zůstala v kontaktu s ním, v tomto setkání, v tomto doteku, této bezpodmínečné blízkosti, této hře. Také on opakoval stereotypně svoji mantru: „Zabiju tě.“, ale křičel stále méně a přecházel do monotónního tónu. Jeho uchopení kolem mého krku bylo jako kruh. Jak se uvolňoval jeho hlas, uvolňoval se i stisk.

Začala jsem tedy pomalu kráčet a sunula jej otevřenými dveřmi ven na chodbu a nohou jsem přivřela dveře. Ještě jsem zaslechla, jak nějaký žák běžel po schodech dolů, zřejmě aby přivolal pomoc.

Moje pozornost byla neustále zaměřená na Maxovo srdce. Jeho ruce stále ještě držely můj krk, ale už netiskly. Prostě mě držel, dokonce velmi láskyplně, a šeptal. „Zabiju tě.“. Pomalu, hravě, tak aby mě mohl zcela sledovat, jsem posouvala své ruce po jeho pažích nahoru a dotkla se nyní s pohlazením jeho krku – tam, kde mě on na mém krku pevně držel.

Najednou někdo vyběhl po schodech nahoru. Byl to jeho třídní učitel, který mezitím přišel. Ve stejnou chvíli byl Maxův hlas opět tvrdý a stisknul ruce. Opět jsem cítila: problémem nebyl Max, ale strach a chování lidí kolem něho.

Pomalou jsem uvolnila jednu ruku od Maxe a obrátila ji otevřenou směrem, kterým přicházel učitel, abych s ním navázala spojení a „odvedla“ jej. „To je fajn, že jdeš. Už je všechno v pořádku.“, řekla jsem otočená k němu, a poté k Maxovi: „On přijde a odvede tě. Můžeš s ním nyní jít.“

Položila jsem své ruce na jeho, uvolnila je jemně ze svého krku, vzala jsem Maxe kolem ramen a zavedla ho k učiteli. Odcházeli společně dolů, do kanceláře, a dlouho spolu hovořili. Max potom odešel ten den domů.

Další den byl víkend. Jela jsem kyvadlovým vlakem do Stockholmu. Cestovalo mnoho lidí. Najednou jsem stála proti Maxovi. Trochu rozpačitě se zeptal: „Jak se vede?“. A objal mě.